ايىندى 70 جىل كۈرەسكە تولى جاڭا ئەۋلاد
جاڭا جۇڭگونىڭ داڭقتى جىلدارى

حايىننىڭ ولكە بولىپ قۇرىلۇى

شينخۇا اگەنتىگىنىڭ 10 - ايدىڭ 20 - كۈنى بەيجىڭنەن بەرگەن حابارى. 1988 - جىلى 4 - ايدىڭ 26 - كۈنى بۇكىل مەملەكەتتىڭ، اۋەلى، دۇنيە ئەجۇزىنىڭ نازارىن اۋدارعان "جۇڭگو كومموۋنيستىك پارتياسى حاينان ولكەلىك كومىتەتى"، "حاينان ولكەلىك حالىق ۇكىمەتى" رەسمىي ماڭدايشالىق ئىلىپ قۇرىلدى.

حاينان ارالى ەلىمىزدەگى 2 - ۇلكەن ارال، تەڭىز ايدىنى كەڭ، بايلىق قايناري مول، كورىنىسى كوركەم. الايدا ويداعىداي دامىتىلماعاندىقتان، اشىلماعاندىقتان، ۇزاق ۋاقىتتان بەرى تۇيىق، كەدەي، مەشەۋ ارال بولىپ كەلدى.

1980 - جىلى 6 - ايدىڭ سوڭىندا مەملەكەتتىك كەڭەس پەن گۋاڭدۇڭ ولكەسى حاينان ارالى ماسەلەسى اڭگىمە ئەماجلىسىن اشتى، بۇل رەفورما جاساعاننان، ەسىك اشقاننان كەيىن، ئەبرىنشى رەت اشلعان حاينان ارالىن اشۇ جونىندەگى ئەماجلىس. 1983 - جىلى 4 - ايدىڭ 1 - كۇنى جۇڭگو كومموۋنيستىك پارتياسى ورتالىق كومىتەتى، مەملەكەتتىك كەڭەس «حاينان ارالىن اشۇ قۇرىلىسىن جەدەلدەتۇ ماسەلەسى جونىندەگى تالقى ماڭىزدى ەستەلىگىن» بەكتىپ ئەتۇسىرىپ، حاينان ارالىن اشۇ قۇرىلىسىن جەدەلدەتۇدى ۇيعارىپ، سياساتىن جاعىنان جەڭىلدىك جاساپ، حاينان اكىمشىلىك رايونىنا ئەبرشاما كوپ وزىندىك ۇقىق بەردى.

1984 - جىلى 2 - ايدىڭ 24 - كۇنى دىڭ شياۋپىڭ ەكونوميكالىق ەرەكشە رايوندى ويداعىداي قۇرۇ جونىندە توقتالعاندا بىلاي دەدى: "ئبز ەكونوميكالىق ەرەكشە رايون قۇرۇپ، اشىق سياساتىن ئىزگەدەن كەيىن ئەركىن سوداعا ئىقتىسادى ئىستىقلىقتىڭ ئەڭ جوعارى بەلگىسى بولۇپ شىعارۇدى ۇيعارىپ، حاينان اكىمشىلىك رايونىنا ولكە دارەجەسىنە بارابار ەكونوميكالىق باسقارۇ ۇقىق شەگىن بەرىپ، جوسپارى ايىرىم جاسالدى. 1987 - جىلى پارتيا ورتالىق كومىتەتى مەن مەملەكەتتىك كەڭەس حاينان ارالىندا ولكە قۇرۇدى ئارى ونى جۇڭگوداعى ەڭ ۇلكەن ەكونوميكالىق ەرەكشە رايونعا اينالدىرۇدى ۇيعاردى. 1988 - جىلى 4 - ايدىڭ 13 - كۇنى 7 - كەزەكتەگى مەملەكەتتىك حالىق قۇرىلتايىنىڭ 1 - ماجلىسىندە حاينان ولكەسىن قۇرۇ جانە حاينان ەكونوميكالىق ەرەكشە رايونىن قۇرۇ جونىندەگى قارار ماقۇلداندى. 13 كۇننەن كەيىن، جۇڭگو كومموۋنيستىك پارتياسى حاينان ولكەلىك كومىتەتى مەن حاينان ولكەلىك حالىق ۇكىمەتى رەسمىي ماڭدايشالىق استى. مىڭداعان، جۇزدەگەن جىلدار بويى تۇيىق، مەشەۋ بولىپ كەلگەن حاينان ارالى اقىرى زور ەسىك اشۇدىڭ، قاۋىرت دامۇدىڭ كوكتەمىن كۇتىپ الىپ، حايىننىڭ تاريحى دا سودان باستاپ جاڭا داۋىرگە ئوتتى.

(باسى 1 - بەتتە)

داۋۇتتىڭ وتباسى مارالباسى اۋدانى انارکول اۋىلى چۇچۇرگا قىستاعىندا، جاپ - جاڭا ئۇيدى ايىنالعان كاريدور بار، اعاشتان جاسالعان ەسىك - تەرەزەسىنە، دىڭگەكتەرىنە رەڭدى ناقىش سالىنعان، اۋلاداعى سورەگە جاپ - جاسىل ئجۇزىم ساباقتارى ورمەلەي ئوسىپ، جانعا جايلى ترىشلىك تىنىسىن اڭعارتادى. بۇل بۇگىنگى كۇندەگى تارىم ويپاتىنداعى شارۋالار شاعىن اۋلاسىنڭ تيپتىك كورىنىسى.

بالالىق شاعىنا قايىرىلا قاراسا، داۋۇت پەن اعا - باۋىر، اپەكە - قارىنداستارىنىڭ وسكەن ورتاسى قارىزدەن كوپ جاپالى بولىپتى، بۇرىن چۇچۇرگا قىستاعىندا تۇراقتى ەلەكترمەن قامداۋ قۇرىلعىسى مەن قۇبىر سۋى جوق ەدى. "كەشتە اكە - شەشەمىز مايعا شىلانعان ماقتادان بىلتە شام جاعىپ قويادى، تاڭەرتەڭ ورنىمىزدان تۇرعانىمىزدا ئۇي ىشىندەگىلەردىڭ بارلىعىنىڭ بەت - اۋزى ماي بولىپ قالاتىن". ول جاز كۇندەرى ۇيلەرىنىڭ ماڭايى مالدىڭ قينا تولىپ، وعان ۇيمەلەگەن شىبىن - شىركەيدىڭ ئبىر ئۇيىلى جانىنىڭ مازاسىن الاتىندىعىن ەسكە الدى.

ونى قاتتى الاڭداتاتىنى، قىڭىر - قيىسق سالىنعان توپىراق ۇيلەردىڭ جەر سىلكىنىسىنىڭ سىنىنا توزە الۋىنىڭ وتە قيىن ەكەندىگى ەدى. كەزىندە 6.8 بال جەر سىلكىنىسىندە مارالباسى اۋدانىندا اۋىر شىعىن بولىپ، كوپتەگەن شارۋالاردىڭ ئۇيى قيراندىعا اينالعان.

تالاي جىلدان بەرى، ەڭبەكشىل داۋۇت پەن ايەلى تاڭ اتقاننان كەش باتقانشا ماقتا اتىزىندا جۇمىس ىستەپ، كەڭ دە ئتوزىمدى ۇلكەن ۇيگە ەرەتەرەك كوشپ كىرىپ، نەشە ۇرپاق بويى قۇتىلا الماي كەلگەن "كەدەيلىكتىڭ تامىرى"نا بالتا شابۇدى ارماندىمەن بولدى. "بالالارىمىزدى دا وسىنداي ورىتادا وسىرگەنىمىز بولماس" دەيتىن ول ۇنەمى ايەلىنە.

سوڭعى جىلدارى اۋىل - قىستاقتاردىڭ قونىستانۇ ورتاسىن رەتتەۋ - وڭاۋ قىزمەتى تارىم ويپاتىنداعى ەگىنشىلىك وڭىرلەرىندە بىرتىندەپ جۇرگىزىلدى. جەر - جەردىڭ ۇكىمەتتەرى تۇرعىن ۇيلەردى جاڭالاۋ، جەر بەتىن قاتتىلاندىرۇ، قۇبىر سۋى تورابى سياقتى قۇرىلىستاردى ۇزدىكسىز ىلگەرىلەتتى ئارى "3 رايوندى (قونىستانۇ رايونى، ەگىنشىلىك رايونى، باعمەشىلىق رايونى) ئبولۇ" ۇلگىسىن قولداندى. تەك 2018 - جىلدىڭ وزىندە شينجياڭداعى ئار دارەجەلى قازىنانىڭ اۋىل - قىستاقتاردىڭ قونىستانۇ ورتاسىن رەتتەۋ - وڭاۋ قىزمەتىنە قوسقان قارجىسى 4 ميلليارد 196 ميلليون يۋانعا جەتىپ، سايكەس مەزگىلدەگىدەن ئبىر ەسەگە جۇدىق ارتتى.

بۇرىن - سوڭدى بولماعان شارالار وڭتۇستىك شينجياڭداعى اۋىل - قىستاقتاردىڭ قونىستانۇ ورتاسىن ئونەمدى جاقسارتىپ، تارىمنىڭ اۋىل - قىستاقتارىندا شت جاڭا بەت - بەينە جارىققا شىقتى، زامانداۋى بويى وسىندا قونىستانعان ەگىنشى - مالشىلار دا بىرتە - بىرتە وسىزاماندانعان تۇرمىس تاسىلىنە داعدىلانا باستادى.

بۇگىنگى كۇندە، داۋۇت "قالالقتار"عا بارعان سايىن ۇقساپ بارادى، ونىمەن ايەلى سىلكىنىسكە توزىمدىلىك كوەففيتسەنتى ەڭ جوعارى بەيقۇت ۇيگە كوشپ كىرىپ، ىلگەرىندەگى الاڭداۋشىلىقتان بۇكىلدەي ارىلدى. 2017 - جىلى داۋۇت قىستاقتاعى ئبىرىنشى بولىپ پايداعا كەنەلگەن ادامعا اينالىپ، 10 مىڭ يۋاننان استام اقشا جۇمساپ تىك قويىلاتىن اۋا رەتتەگىش ساتىپ الدى.

"اۋا رەتتەگىشتى اشىپ قويساڭ قىستا جىلى، جازدا سالقىن بولادى دەكەن، سۇمەن شايىلاتىن دارەتحانا ئۇيدىڭ ىشىنە ورناتىلدى". داۋۇت بىلاي دەپ قارادى: بۇرىنعى لاس، بىلىققان، ناشار ورتا اۋىل - قىستاقتاردان السىتاپ بارادى، سافا، اعاش توسەكتەر اۋرۋ قوزدىرعىش باكتەريالاردى وربىتەتىن توپىراق ساكىنىڭ ورنىن باسىپ، وڭتۇستىك شينجياڭداعى كوپتەگەن وتباسىلاردىڭ "بەلگىسى"نە اينالدى؛ اناعۇرلىم سەنىمدى دە حاۋىپسىز ەلەكترمەن جىلىناتىن قۇرىلعى كومىر جاعاتىن پەشتىڭ ورنىن باسىپ، قىستىگۇنى جىلىنۇدىڭ باستى تالعامىنا اينالدى، ونى پايدالانعان ەگىنشى - مالشى وتباسىلاردىڭ تاعى قوسىمشا قارالجات الۋىنا بولاتىن بولدى.

"اۋىل - قىستاقتاردىڭ قونىستانۇ ورتاسى جاقسارعانىن كەيىن، ەگىنشى - مالشىلاردىڭ تۇرمىس تاسىلىنە، يدەيالىق كوزقاراسىنا بىلدىرمەي نقىپال كورسەتەدى ئارى ئتىپتى دە مول ەكونوميكالىق ونىمدىلىك الا كەلەدى"، - دەدى چۇچۇرگا قىستاعىندا "حالىق جاعدايىن ۇعسۇ، حالىقتىڭ تۇرمىسىنا تىىمدىلىك جاساۋ، حالىق تىلەگىن توعىستىرۇ" بوينىشا قىستاقتا تۇراتىن قىزمەت ادەرەتىنىڭ باستىعى بولىپ مىندەت وتەگەننەن 3 جىلعا تايعان شينجياڭ ۇيعۇر اۋتونومىالى رايوندىق دەنە تاربيە مەكەمەسىنىڭ كادرى جاۋ چىڭچياڭ.

كەزەكتە چۇچۇرگا قىستاعىندا كوپتەگەن ەگىنشى گۇل - ئشوپ ەگىنشىلىگى، كوكونىس سياقتى كىرىسى اناعۇرلىم مول داقىلدارىدى تاڭداپ، ەسىك الدىلارىندا كىرىستەرىن ارتتىرىپ اۋقاتتانۇدا. بىيل سىرت جەرلەرگە بارىپ ساياحاتتاپ كەلگەن داۋۇتتا جاڭا وي تۇىندادى.

"قىستاعىمىز مارالباسى اۋدانىنىڭ حۇڭحاي كورىنىس وڭىرىمەن ىرگەلەس، اينالاسىندا بىتىك وسكەن كورىكتى توراڭعى ورمانى بار، ەگەر شارۋالار شاتتىعى ساياجايىن اشپ ساياحاتشىلاردى باۋراساق، ويداعىداي تابىس تاباتىنىمىز مۇندا تۇر. ئبىر تاباق نارىندەى (ەت پەن قامىر ارالاستىرىلعان ەرەكشە تاعام) 100 نەشە يۋانعا ساتۇعا بولادى"، - دەدى داۋۇت.

داۋۇتتىڭ ويى قىستاقتاعىلاردىڭ قولداپ - قۋاتاۋىنا يە بولدى. الدىمەن اتقارىپ، الدىمەن سىناق جۇرگىزەتىن سۇيەمەلدەۋ وبيەكتىسى رەتىندە، ول باسقا 9 قىستاق تۇرعىنىمەن بىرگە ئوز ۇيلەرىن جاڭادان اشەكەيلەپ، وزگەرتىپ سالدى. داۋۇت ئۇيىنىڭ سىرتقى قابىرعاسىنداعى بۇرىنعى ۇلتتىق ەرەكشەلىكتەگى اشەكەيلەردى ساقتاپ قالدى ئارى جۇمىسشىلاردى اكەلىپ ەدەنگە شىنى كەرپىش توسەتتى، شارۋالار شاتتىعى ساياجايىنىڭ العاشقى سۇلباسى قالىپتاستى.

"كەلەر جىلى جازدا ئبزدىڭ ئۇي قوناق قابىلدايتىن بولادى"، - دەيدى داۋۇت.

زىلتىڭ گۇلدەنۇى جولىندا . ەرجۇرەك قۇربانداڭ شاجىرەسى

جاي كيمدى مايتالمان بارلاۋشى لياڭ شۇەجاڭ

لياڭ شۇەجاڭنىڭ سۇرەتى (ماتەريال سۇرەت).

□ شينخۇا اگەنتىگى تاراتقان

شينخۇا اگەنتىگىنىڭ 9 - ايدىڭ 29 - كۇنى جىنانىنان بەرگەن حابارى (ئتلىشى يۋان جۇنباۋ). "سالەم!" ەكپىندى قۇرەمەت داۋىسى وسىندا تۇرعان بارلىق حالىق ساقشىلارىنىڭ قاھارمان قۇربان لياڭ شۇەجاڭعا دەگەن شەكسىز ساعىنىشى مەن قۇرمەتىنىڭ بەلگىسى. ارادا 30 نەشە جىل وتكەن بولسا دا زىبو قالالىق قوعام حاۋىپسىزدىگى مەكەمەسى جاڭدىان بولمىشە مەكەمەسىندەگى كادر، ساقشىلار بۇل قاھارماندى ەستەرىنەن ماڭگى شىعارعان ەمەس. ولار زىبو قالاسى توڭكەرىستىك قۇربانداڭ قاھارمانعا بىرستانىنداعى لياڭ شۇەجاڭنىڭ زيراتى الدىندا ۇنەمى پارتيا ساباعى سياقتى قيمىلدار وتكىزىپ، قاھارمانعا قۇرمەت ئبلدىرىپ، قاھارمانىنان ۇيرەنىپ كەلدى.

"ساري التىنداي قالقاندى، دىستىق قانىمەن سومدايمىز، حاۋىپ - قاتەر ساتىندە اعالاپ العا شىعامىز..." 20 - عاسىردىڭ 80 - ، 90 - جىلدارىنداعى تەلە فيلم «جاي كيمدى ساقشى» دۇيىم ەلدى ەلەڭ ەتكىزدى. لياڭ شۇەجاڭ انە سول جاي كيمدى ساقشىلاردىڭ ئبىرى. لياڭ شۇەجاڭ، 1965 - جىلى 9 - ايدا دۇنيەگە كەلگەن، شاندۇڭ ولكەسى زىبو قالاسى جاڭدىان رايونى فىڭشۇي قالاشىعى لياڭشياڭ قىستاعىنىڭ ادامى. 1985 - جىلى 7 - ايدا زىبو حالىق ساقشىسى مەكتەبىن بىتىرگەننەن كەيىن، زىبو قالالىق قوعام حاۋىپسىزدىگى مەكەمەسى جاڭدىان بولمىشە مەكەمەسىنىڭ قىلمىستىق دىستەر ساقشى اترەتىنە قىزمەتكە ئبولىنىپ، جاي كيمدى حالىق ساقشىسى بولادى. قىزمەتكە قاتىناسقان 3 جىلدان استام ۋاقىتتا، ول جىينى 357 قىلمىس كۇماندىسىن قولعا ئتۇسىرىپ، 13 رەت داڭقپەن جارالانادى.

جاي كيمدى ساقشى قىزمەتىنىڭ ەرەكشەلىگى سەبەبىنەن، لياڭ شۇەجاڭ مەن ونىڭ جاۋىنىگەر سەرىكتەرى ساقشى كيمىن كىينبەيدى، تەك جاي كيم كىينىپ، جىل بويى قالىڭ ادام جىيلعان بازارلاردا، اۋتوموبيل بەكەتتەرىندە، كوشە اۋىزدارىندا، اۋىلدىڭ ئىشىندە ئىزدەپ، ەكەۋىنىڭ ئىزىن تاۋىپ، ئىزىن كەسىپ، ئىزىن ئىزدەپ، ئىزىن ئىزدەپ، ئىزىن ئىزدە